

משל בלא נמשל

(סוף מעמוד 5)

הקלה. אם אתם נתרפו שמורותינו ונסלו עינינו הוגיות, קמסי פניו השמנים הלכו ונשתפלו... זכר וכו') ארדוטי מביא לפניו את מזימה הכפר: „האדון.. האדון המפקח! מתנכלים לרכבת האכספרס. מהי שבת זדון...“ והרי ארדוטי פסיד מן האחריות. המפקח יהליט! אלא לגדל תמהונו דעת המפקח נוטה לדעת תושבי הכפר (מייד חזר ונשתקע בשנתו החסופה). כלה ונחרצה. ובשעת בין הערביים, כשי באה שעתו של המסע המהיר, יכל אנשי הכפר כבר נתאספו בראשי ההרים, לא יצא ארדוטי להעביר את המסע על פסימטילתו הנכר גים. עד מהרה והקרונות „בזה אתר זה יורדים הם מן המסיים. מכים זה את זה. מתגעשים זה על זה. נחרסים, משתנים וכו'“. והי אסון בא!

ואנשי הכפר ממחרים עם לפי דים בידיהם להציל את הפצועים. ואז נטל הבחור, עוזר מנהל-התחנה ואוהבה של זיווה, לפיד"אש בידו ירד אל מקום ההפיכה לבקש את אברתו וסרה הרבה עד שמצא אותה: „זיווה, בואי עמי — רעז קולי“ — „עכשיו?“ — הרדה עלי מסאנת. — בעל כרחי הלכה אתי ריו: „ליד זית עצרתי בי ואני נוטלה בזרועותי כפרא. אספתי אלי את לאשה הקדור. ואני הש כל-כולי בצעירותה המתמרדת. כתי פה הלבנה שנתערטלה העירה בי בולמוס של חמדה בל ידעתי. חיבתתה, כשאני מנשק כמסורף את צווארה, עיני מתערטלות, ואני צונח איתה שוכח ומאשר, לוטף, מתעדן ומתמכר.“

לשם קסע אחרת זה הבאתי תכנו של הסיפור. „מנשק כמסור רף“. — „הכת הלבנה שהי עירה בולמוס של חמדה“. „שוכה, מאשר, לוטף, מתעדן ומתמכר“ — כן, כן, דומני קצת פטפוט כאן, האם לא כן? בשלושה מקרי מות בספר יש עניינים שכינו לבינה, דרכי גבר בעלמה: פעם בחלום בחדר המיטה של מר לובי ראני, ושוב בשיחה הרגשנית עם גליה, וכאן לאור הלפידים שבי שדה-ההריגה — ושלושם דיבר רים של מה בכך. אבל אצל הסרי פור הקצר הכרע בכוחו של האר-לום. יכול לפניו כאשר היארהו מוטאסאן וכל כנפיו פרושות עד הנוצה האחרונה, ונימה דקה אחת בינו ובין גיבול-פה; יכול ושותק הוא ואינו אומר כלום כאשר עשאהו ציחוב, וכנפיו אסופות ונכנסות והדוקות אל גוסו ואר בדות בין שאר נוצותיו. ואף-על-פי-כן חש אתה בכוח מעוסן וכאן הן ועושות את שלהן. בספר „טות הזקן“ לפניך אירוס משונה — חסר-כנפים הוא.

לא דבר גדול לבדות שואת-פתאום, קאטאקליזם בזעיר-אנפין של בית-סוהר שעל גבי אי קסן ולחאר גאות-הים כאוות נפשך. כאן כל הדרכים פתוחים ואין אפילו מכשול קסן כנגיר החדל בדרך אשר תבור לך. אבל כיצד אדם מביע בכתב תאוות-בשרו ואהבת-נפשו — באלה ייבחו כר חת של ספרות.

לא היתה ברעתי לומר שחסירה כתיבתו של אברהם ב. יהושע כשרונות כתיבה; אילו זו דעתי לא הייתי מטריח עלי סורה זה ומפנה לבי לדבר שאין בו ממש. אדרבה, כסבור אני, שיש לו לסר פרי-מתחיל זה כוח לרהוף דברים, והסיפור „מות הזקן“ מעיד על כך. אף-על-פי שבדות כאן וערכה מועט, העניינים במקומות אחדים מתגלגלים כהלכה ומחייבים כהלכה. וכוח היודע לגלגל דבר רים וליישבם עניין גדול הוא. אלא שיכולת זו מידה ראשונה היא, מידה סרימיטיבית היא, עיקר וראשית, ואינה מתאחה בשום אר מן עם היורד והמשונה והצונן והסנון והעצל והמשותק והגנרם והאפסי שהמחבר עושפה בהם, מכאן רושם זה המעיק עליך כל הזמן — הנה אדם המבלה עולמו, כלומר, יש לו עולם, אי מדוקדק יותר, יכול ויהיה לו עולם הוא מבלה אותו בידים, הואיל ונטפלה אליו התכונה ההמונית הנמוכה של ההשתוות, שדיברתי בה למי עלה. אבל ישליך נא אברהם ב. יהושע את סרבל-ההשתוות מעל כתפיו וינסה להיות הוא עצמו, כלומר להיות אחד: כי מי שהוא בדומה לעצמו ובדומה לבית-אביו על כרתו אחר הוא. ואם יעשה כן, מובטחני, שתצליח דרכו.

שלמה צמח

טח זו אינה מסתלקת ממנו והכל בטלים ומנמנים באפס מעשה. לימים אחרים בא מפקד אחר ומי עוררם לפעולות יומם ולילה, אבל לאחר שהלך, חוזר מחנה המתאמי גים לשנתם המתוקה ולבטלתם, אלא שהשתלשלות הדברים בסי-פור זה כולה בדות ודברי הבאי, ואיך יכול לדעת מה הפצה ולאן היא הולכת, בדות בעלמא. הדברים צרים ושמתים יותר ב-התונתה של גליה. מעשה בבי חורה בקיבוץ, בחזרת גאה ומושי-כת-לבבות, שרבים מאהביה, והנה פתאום באה סודעה בעתון שחתר נחה ביום הזה, ואוטובוס יוצא מן העיר ואוסף אורחים לחתונה. גם גיבור הסיפור (זה המדבר בגוף ראשון) נכווה בגחלתה של גליה, ולאחר שקרא את המודעה בעתון, מיד יוצא לקיבוץ, והאוטובוס אר סף בדרכו עוד שלושה „מחורים“, וארבעתם הולכים לחתונתה של גליה. כוונתם להתורע אל בחיר-לבה ואולי גם לסגור בו. והנה אירע כך, שדווקא גיבור הסיפור, שלא כדוגמת שלושת „המחורים“ האחרים, לא נהנה כלום מגופה (ולא באה אל שפתיו אלא בחלר-טות“) — דווקא ידו בהתן ומכה אותו מכות רצח (ידי נשלחה להרגו). אף-על-פי-כן לא אירע רע. גליה מצילה את חתנה מידו ומסלקת „מחור“ זה מן הקיבוץ. אבל קודם שנסתלק שפך לפניה לבו ודיבר גדולות: „האבן תעלה איזוב, והאיזוב יהיה אריך ודק, הוא יכסה אותי וישתרג עלי, ממני יצמח“. וסוף סוף מביא את גליה לידי דמעות, וסוף סוף מר צץ ממנה נשיקות אחדות וחולך לדרכו. אלא כל הפגישה הרגשנית הזאת אין לה טעם ואין לה ריח, וכסבור הייתי שקרהנות זו כבר עבר זמנה בספרות העברית. ודאי גם כאן אין הדברים כפשוטם. הנהג אינו נהג ככל הנהגים. תאר טובוס אינו אוטובוס ככל האוסר בוסיס. הכל יוצא-רוסן. אבל המשונה והמופרך האלה נוסח הם שאינו נוגע בעצם הדברים, מין שיגרה שאין בה רוח חיים, ממש כמו שיהודי היה נוטל ידיו ואר מר. אשר יצר“.

אף-על-פי יארכו הדברים על כרחי אני מוסיף ומאריך, הואיל ואי אפשר לי לדלג על סיפור עלי גורי אחד ששמו „מסע-הערב של יתיר“. כפר לפנינו, בעזובת הרי גזיבי, ושתי רכבות בלבד היו עונרות בכפר מדי יום (מדי מחובר לשם, האחרון כפול ומש-מעו „חמיד“, אבל בלא כפל זה אין משמעו כך. ש. צ.) אחת רכבת-משא העוברת לפנות בוקר, ואחת שאינה מתעכבת בכפר. „רכב בת מצוחצחה, רכבת פאר... מסע הערב של יתיר“, וגדולה תבדידות בכפר זה. „וככל שנתבהר באכז ריות שאין כדוגמתה שלנצה יהיה הכפר בודד“, היו אותן שנייה אחדות, כשנחמו ונעלם אותו „המ-סע המחיר“, ל-חדרת זמן לכל תושבי הכפר, וכל שנאתם העזה לרכבת זו. „וכל העינים מלוות את מסעה של הרכבת לאורך הגשר עד שהיא נעלמת בעיקול הראשון. לאחר מכן מתבוננים הא-נשים זה על זה באלם מוסתר וט-תוך רצינות דואגת“.

אבל היתה שם בחורה ילידת הכפר, זיווה, והיא לא חש-בה כן. זיווה רצתה באסון ממש ונשאה בלבה מזימה: „שאג-רה בתוך אותה חורה עצובה ימ-ייגעת... זו שאהבתיה בכל לבבי. בסתר, לפי שידעת היא זאת חומי-קת ונסתרת ממני“, — כך מספר עוזרו של תחנת-הרכבת. נוסף על שניהם יש שם מזכיר-הכפר, מר ברדון, ושלושתם יורדים באישון לילה אל ארדוטי מנהל-התחנה ותובעים ממנו: „— וכי חשבת, ארדוטי, למה אנחנו מחכים ערב ערב? — (ארדוטי שותק). — והרי התשובה פשוטה... לאסון... לאסון, מלמלה זיווה“. — „לאסון, נעלתי אני — (אוהבה של זיווה)“. — „אבל למה?“, שואל ארדוטי. — „כה גלמודים אנו פה. ארדוטי חיקר, כה גידחים, המלחמות הגדר-לות מעבר לים פסחו עלינו. מער לם לא היה לנו יגון אמיתי, אסון של ממש...“

והעניין תלוי ועומד ואין המויר מה מתקבלת על דעתו של ארדוטי. להסר חוק ולא לעשות חובתו, והנה בא המפקח הכללי (דרך אגב גם בסיפורים האלה מרבים בשינה וגם המפקח: „...הייך אלינו חיוך של רצון חימץ עצמו לחטוף שגא